

عکاس: مریم فرهی

آموزش درس هنر، زیبا دیدن

پای صحبت مدیر و دبیر هنر مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

زهرا آرامون

اشاره

برای دبیران هنر، آگاهی از روش‌ها و تجربه‌های آموزشی همکاران الهام‌آفرین است. حتی بیان یک نکته در مورد جریان تدریس هنر و توجه به روش‌های کاربردی، برای همکاران آموزنده است. به علاوه، بردن تجربه‌ها به میان همکاران و ایجاد انگیزه برای بهره‌گیری از آن‌ها اقدامی ارزشمند محسوب می‌شود. معلمان هنر با روش و درک خویش این درس را ارائه می‌دهند و به‌طور معمول هرکس متناسب با تخصص و مهارت خویش به هنری خاص می‌پردازد. «رشد آموزش هنر» از جریان تدریس هنر در مدرسه راهنمایی گزارشی آماده کرده است که امیدواریم برای سایر همکاران دارای پیام‌های تأثیرگذار باشد. خانم دوست‌محمدی، فوق‌لیسانس هنر، مدیر «مدرسه راهنمایی حضرت معصومه (س)» در منطقه ۶ شهر تهران از مدیرانی هستند که به درس هنر اهمیت لازم را می‌دهند. با وی و معلم هنر این مدرسه گفت‌وگویی داشتیم که در ادامه می‌خوانید.

نمونه‌کار دانش‌آموزان مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

● خانم دوست‌محمدی، با توجه به رشته تحصیلی و سابقه تدریس، درس هنر را از نظر تأثیرات تربیتی چگونه ارزیابی می‌کنید؟

با هنر می‌توان به بسیاری از دست نیافتنی‌ها دست یافت. اگر هنر در زندگی انسان دخیل باشد، و به آن فقط به‌عنوان یک رشته درسی نگاه نشود و از آن در تمام طول زندگی استفاده شود، می‌توان به آن هنر گفت.

در دورانی که درس هنر را تدریس می‌کردم، می‌کوشیدم دانش‌آموزان را علاقه‌مند درس هنر کنم. به آن‌ها می‌گفتم من به شما هنر درس نمی‌دهم که شما نقاش، طراح، یا خوش‌نویس شوید و جامعه هم نیاز به این همه نقاش و خطاط ندارد. به شما یاد می‌دهم زمانی که جراح شدید، زیبا جراحی کنید. اگر دندان‌پزشک شدید، دندان‌ها را به زیبایی ترمیم کنید. حتی اگر خانه‌دار شدید، کسوها و کمدها را قشنگ بچینید. در چیدمان منزلتان رنگ‌ها را زیبا کنار هم بگذارید و زیبایی را به زندگی‌تان بیاورید. هر شغل و تخصصی را که دوست داشتید، داشته باشید، ولی هنر را نیز در زندگی‌تان داشته باشید.

دانش‌آموزان قدیمی‌ام که به من مراجعه می‌کنند، می‌گویند ما هنوز حرف‌های شما را در زندگی‌مان پیاده می‌کنیم و هنر جزو ملزومات اصلی زندگی ماست.

هنر روح را لطیف می‌کند و پرورش می‌دهد. انسان‌ها را مهربان می‌کند و اخلاق خوش به انسان می‌دهد. این سرمایه بزرگی است که هرکسی به‌راحتی به‌دست نمی‌آورد. ● برای رشد درس هنر چه اقداماتی در این مدرسه داشته‌اید؟

در دوران تدریس با تمام وجود این درس را تدریس می‌کردم. حتی بعد از پایان ساعت مدرسه در مدرسه بودم. به شیوه مشارکت گروهی توجه زیادی داشتم. بچه‌هایی را که در این درس توان کمتری داشتند، تشویق می‌کردم که حداقل به اندازه توانشان کار کنند. بخش‌های مختلف کتاب

هنر و نقاشی رنگ و روغن، طراحی، نقاشی با

گواش و آبرنگ، خوش‌نویسی، قلم‌تراشی و خط

درشت و ریز را با بچه‌ها کار

می‌کردم. بعد با استفاده از

کارهایی که در کلاس یاد

گرفته بودند، کارت پستال

درست می‌کردیم؛ کارت

پستال‌هایی که خودشان

طراحی کرده بودند و روی آن

با خط خوش جملاتی نوشته

بودند. در انتها نیز کارهای

دانش‌آموزان را در نمایشگاهی

به نمایش می‌گذاشتیم.

در دوران مدیریتم نیز در

زمینه هنر احساس خلأ زیادی

می‌کردم. به‌همین دلیل در

میان معلمان هنر مناطق دیگر

▲ خانم دوست‌محمدی، مدیر مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

شروع به جست‌وجو کردم و معلمی باانگیزه و موفق در این زمینه برای مدرسه یافتم. همیشه از معلمان هنر مدرسه‌ام می‌خواهم با توجه به ذائقه و علاقه دانش‌آموزان فعالیت هنری را انتخاب کنند تا دانش‌آموزان هرچه علاقه‌مند شوند. در این مدرسه به خوش‌خطی و تمیزنویسی بسیار اهمیت می‌دهیم. دانش‌آموزان مدرسه ما اجازه استفاده از لاک غلط‌گیر ندارند و این کار باعث شده است که خط دانش‌آموزان زیباتر و بهتر شود. اگر فضای فیزیکی مدرسه مطلوب باشد، درصد یادگیری دانش‌آموزان افزایش می‌یابد. فضای شاد و چیدمان کلاس‌های مدرسه در یادگیری آن‌ها مؤثر است. هنگامی که تدریس درس هنر را برعهده داشتیم، سرگروه آموزشی هنر منطقه نیز بودم. با کمک آقای محمدی در منطقه ۶، برای معلمانی که معلم هنر نبودند ولی مجبور به تدریس درس هنر بودند، یک کارگاه آموزشی برپا کردیم که بسیار مؤثر بود.

به‌نظرم در درجه اول باید برای این درس دبیر اختصاصی فراهم کرد. افزایش میزان ساعات درس هنر بسیار مهم است.

تعامل با خانواده‌ها نیز از نکات کلیدی

است. خانواده‌ها باید بدانند که هنر

بالاتر از درس است، چرا که تأثیر

مستقیم روی زندگی دارد.

معلم هنر این مدرسه،

خانم حوری سلمانی،

۲۲ سال سابقه تدریس

دارد. ایشان ۱۸ سال

دبیر هنرستان بوده و

از سال ۱۳۸۸ به انتخاب

خود برای تدریس هنر

به‌مدرسه دوره اول

متوسطه (راهنمایی

سابق) آمده است. در

هنر روح را لطیف
می‌کند و پرورش
می‌دهد. انسان‌ها
را مهربان می‌کند
و اخلاق خوش به
انسان می‌دهد. این
سرمایه بزرگی است
که هرکسی به‌راحتی
به‌دست نمی‌آورد

نمونه کار دانش آموزان مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

وقتی به دانش آموزان می‌گوییم با موضوع آزاد نقاشی کنند، متناسب با آن فکر می‌کنند و ذهنیات خود را روی کاغذ می‌آورند. در نتیجه آنچه را که در ذهن به صورت بالقوه دارند، بالفعل نشان می‌دهند. درس هنر کمک می‌کند که دانش آموزان در سایر درس‌هایشان پیشرفت کنند

حین تدریس این معلم وارد کلاس شدیم. خانم سلمانی معلمی بسیار فعال و بانشاط است. فعالیت او در حین تدریس از دانش آموزانش کمتر نیست. دانش آموزان در حال طراحی سیب‌های روی میز بودند و معلمشان با دیدن کار آن‌ها، ایرادات کارشان را تذکر می‌داد.

● خانم سلمانی، لطفاً از شیوه تدریس خود در درس هنر برایمان بگویید.

اولین درس من به دانش آموزانم، خوب و دقیق دیدن است. از آن‌ها می‌خواهم از حس بینایی‌شان به نحو احسن استفاده کنند. بعد از خوب دیدن از آن‌ها می‌خواهم از حس لامسه‌شان کمک بگیرند. مدل‌های طراحی را لمس کنند و تورفتگی‌ها، برآمدگی‌ها و بافت را خوب حس کنند. به آن‌ها یاد می‌دهم وقتی میوه‌ای در دست می‌گیرند، به شکل و فرم آن خوب توجه کنند و به دقت آن را ببینند.

معمولاً تدریس را با تمرین انواع خطوط و اشکال هندسی ادامه می‌دهم و در حین تدریس، تناسبات، اندازه‌گیری با مداد، ترکیب‌بندی، جاسازی طرح در صفحه، بزرگ کردن طرح، و انواع کادر را نیز به دانش آموزان یاد می‌دهم. یعنی تدریس را دقیقاً از اصول پایه شروع می‌کنم و به صورت علمی و سیستماتیک به آموزش می‌پردازم. در زمینه خط فقط خط تحریری را به بچه‌ها آموزش می‌دهم.

● از چه ابتکاراتی در تدریس هنر بهره می‌گیرید؟

سعی می‌کنم هنر را به صورت کاربردی به بچه‌ها آموزش دهم. هدفم از این کار تلفیق هنر با زندگی‌شان است. هنر در زندگی نقش بسیار مهمی دارد. به بچه‌ها یاد می‌دهم

کارهایی را که یاد گرفته‌اند، روی قطعات پارچه، سفال، ظروف شیشه‌ای و هر چیزی که دوست دارند و در دسترسشان است، اجرا کنند. البته از قبل تکنیک‌های لازم را به آن‌ها آموزش می‌دهم. وقتی روی رومیزی و وسایل آشپزخانه منزلشان طراحی می‌کنند، خیلی لذت می‌برند. هنگامی که اعضای خانواده از این وسیله‌ها در خانه استفاده می‌کنند، اعتمادبه‌نفس این بچه‌ها رشد می‌کند.

از طریق درس هنر دانش آموزانم را با خدا بیشتر آشنا می‌کنم. وقتی گلی را می‌کشند و می‌خواهند آن را رنگ بزنند، خیلی سعی می‌کنند رنگ خود میوه و گل را در بیاورند. خیلی زحمت می‌کشند و من در اینجا عظمت الهی را به آنان یادآوری می‌کنم دنیای ما پر از شگفتی است و ما غافلیم.

● با مشکل کمبود وقت در درس هنر چگونه کنار آمده‌اید؟

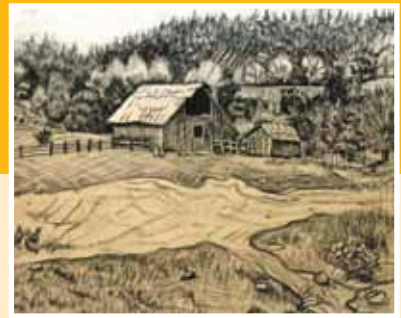
کمبود وقت مشکل بزرگی است و من خیلی از این موضوع ناراحتم. نمی‌توانم به اهدافی که دارم برسیم. چندین بار این مشکل را با مسئولان در میان گذاشتم ولی آن‌ها می‌گویند این برنامه از سوی وزارت معین شده است و چاره‌ای برای آن نیست. ناچاریم با همین وقت کم کار کنیم. برنامه تدریس را با توجه به سن دانش آموزان مشخص می‌کنم و با استفاده از راهکارهایی می‌کوشم به اهداف موردنظرم دست یابم؛ به طوری که دانش آموزان هم یاد بگیرند و هم لذت ببرند.

● راه‌های علاقه‌مند کردن دانش آموزان به درس هنر شامل چه مواردی است؟ لطفاً از تجربه‌های عملی خودتان بگویید.

من از دبیران بسیار جدی هنر هستم. به طوری که همکارانم معتقدند که هنر را به اندازه دروس دیگر مانند ریاضی جدی گرفته‌ام. بله، من هنر را به اندازه درس ریاضی جدی گرفته‌ام. طوری با دانش آموزان برخورد کرده‌ام که همان اهمیتی را که به سایر درس‌هایشان می‌دهند، به درس هنر هم بدهند. البته ابتدا برای آن‌ها بسیار سخت است، ولی کم‌کم علاقه‌مند می‌شوند. برای خانواده‌ها هم سخت است. جبهه می‌گیرند و شکایت می‌کنند که چرا این قدر جدی

نمونه کار دانش آموزان مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

نمونه کار دانش‌آموزان مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

خانم حوری سلمانی، معلم هنر مدرسه شاهد حضرت معصومه (س)

می‌گیرید؛ چرا مداد طراحی، چرا کاغذ A3. برای آن‌ها توضیح می‌دهم که کار کردن روی کاغذ دارای اندازه بزرگ اعتماد به نفس دانش‌آموزان را تقویت می‌کند و ترس آن‌ها را از کشیدن طرح از بین می‌برد. وقتی کاغذ بزرگ است، بچه‌ها دستشان برای کشیدن طرح باز است و این کار به آن‌ها اعتماد به نفس می‌دهد. وقتی کاغذ کوچک است، با ترس خط می‌کشند. این ترس همیشه با آن‌ها خواهد ماند. از طریق درس هنر سعی می‌کنم ترس بچه‌ها را از بین ببرم و موفق هم بوده‌ام. خانواده‌ها نیز کم‌کم متقاعد می‌شوند؛ به ویژه زمانی که کارهای هنری فرزندان را می‌بینند.

● برای راه‌اندازی نمایشگاه‌های هنری از کارهای بچه‌ها و یا راه‌اندازی کارگاه هنر چه اقداماتی در مدرسه انجام شده است؟

در طول سال حداقل دو نمایشگاه از کارهای هنری بچه‌ها برپا می‌کنیم؛ یکی به مناسبت دهه فجر و دیگری به مناسبت هفته معلم که دانش‌آموزان کارهای هنری‌شان را در معرض دید خانواده‌ها و دانش‌آموزان دیگر قرار می‌دهند. در مسابقات هنری در سطح منطقه، استانی و کشوری نیز دانش‌آموزان مدرسه ما صاحب مقام شده‌اند. کارگاه هنر از جمله نیازهای درس هنر است، ولی متأسفانه مدرسه ما و بسیاری از مدارس دیگر کارگاه هنر ندارند.

● برای بالندگی درس هنر و شکوفایی هنری بچه‌ها چه پیشنهادهایی دارید؟

درس هنر درسی فرعی نیست و باید به آن بهای لازم را بدهیم. لازم است برای این درس وقت مناسبی در نظر گرفته شود. آیا یک تک‌زنگ ۴۵ دقیقه‌ای در هفته برای درس هنر کافی است؟ به علاوه، ضرورت دارد از دبیران متخصص برای این درس استفاده کنیم. در اغلب مدارس از معلمان غیرمتخصص برای تدریس این درس استفاده می‌شود. به دلیل همین نادیده گرفتن درس هنر، خانواده‌ها هم به آن اهمیت نمی‌دهند. البته در مدرسه ما این طور نیست. در این مدرسه همه دانش‌آموزان از این درس نمره ۲۰ نمی‌گیرند. خانواده‌ها نیز در این زمینه توجیه شده‌اند که اگر نمره فرزندان ۱۸ شده، به دلیل کوتاهی دانش‌آموز بوده است. با توجه به تفاوت‌های فردی و وسع خانواده و

عملکرد دانش‌آموز، آن‌ها را ارزشیابی می‌کنیم. به مقوله درس هنر در دوره ابتدایی نیز باید توجه شود. درست است که نباید در دوره ابتدایی به آموزش اصولی هنر پرداخت اما می‌توان خلاقیت بچه‌ها را پرورش داد. وقتی به دانش‌آموزان می‌گوییم با موضوع آزاد نقاشی کنند، متناسب با آن فکر می‌کنند و ذهنیات خود را روی کاغذ می‌آورند. در نتیجه، آنچه را که در ذهن به صورت بالقوه دارند، بالفعل نشان می‌دهند. درس هنر کمک می‌کند که دانش‌آموزان در سایر درس‌هایشان پیشرفت کنند.

بچه‌ها به وسیله هنر می‌توانند درونیات خود را بروز دهند. سال‌ها پیش دانش‌آموزی داشتم که بسیار کم صحبت می‌کرد و بسیار گوشه‌گیر بود و در حین نقاشی و طراحی از خط‌های خشن و تیز و رنگ‌های تیره و سیاه استفاده می‌کرد. او را به مشاور مدرسه ارجاع دادم و گفتم که این دانش‌آموز نمی‌تواند از خطوط آرام و رنگ‌های خوب در کارش بهره بگیرد. او مشکل دارد و نیازمند کمک است. مشاور مدرسه بعد از بررسی متوجه شد که آن دانش‌آموز در محیط خانه دچار مشکلات عاطفی زیادی است. می‌خواهم بگویم که از طریق هنر می‌توان به درون و روحیات بچه‌ها پی برد.

● از همکاری کادر آموزشی مدرسه حضرت معصومه (س) تشکر می‌کنیم.